

Jarosław Jarząbek*

Uniwersytet Wrocławski, Wrocław, Polska

HIPERSEKURYTYZACJA I REPOLITYCZACJA. DEBATA POLITYCZNA WOKÓŁ MODERNIZACJI TECHNICZNEJ SIŁ ZBROJNYCH RP PO 2022 ROKU

HYPER-SECURITIZATION AND REPOLITICIZATION. POLITICAL DEBATE ON THE TECHNICAL MODERNIZATION OF THE POLISH ARMED FORCES AFTER 2022

ABSTRAKT: Wraz z wybuchem pełnoskalowej wojny na Ukrainie w 2022 r. modernizacja techniczna Sił Zbrojnych RP gwałtownie przyspieszyła, znacznie przekraczając zarówno wielkość, jak i ramy czasowe wcześniej ogłoszonych planów. Działania te nie sprawiły, że zakupy uzbrojenia oraz zwiększenie wydatków na cele obronne stały się przedmiotem standardowego sporu politycznego. Przeciwnie, wszystkie główne siły polityczne pozostawały zgodne, że nowe zakupy uzbrojenia oraz zwiększenie wydatków obronnych są konieczne. Celem artykułu jest analiza debaty publicznej wokół modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP. Podstawą teoretyczną pracy jest teoria sekurytyzacji. Hipoteza zakłada, że aktorzy sekurytyzujący prowadzą dyskurs bezpieczeństwa w dwóch kierunkach: hipersekurytyzacji i selektywnej repolityczacji. Ta pierwsza objawia się podkreśleniem ogromnej skali zagrożenia dla bezpieczeństwa militarnego państwa polskiego i nawoływaniem do znaczącego zwiększania skali podejmowanych środków nadzwyczajnych. Selektywna repolityczacja natomiast skoncentrowana jest na kwestiach pobocznych i pośrednio związanych z głównym zagrożeniem. Zastosowane metody badawcze dla weryfikacji postawionej hipotezy to analiza dyskursu i analiza treści w części dotyczącej debaty publicznej i sporu politycznego wokół modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP i stanu realizacji programów zakupu uzbrojenia oraz analiza danych w części dotyczącej wydatków obronnych Polski po 2022 roku. Przeprowadzone analizy debaty publicznej oraz danych wskazują, że aktorzy sekurytyzujący rzeczywiście prowadzą dyskurs bezpieczeństwa w kierunku hipersekurytyzacji i selektywnej repolityczacji. Wszystkie główne siły polityczne konsekwentnie wskazują na ogromną skalę zagrożenia i konieczność zwiększania wydatków na cele obronne. Wybiórcza repolityczacja sprawia natomiast, że aktorzy sekurytyzujący wskazują na kwestie poboczne, związane z podejmowanymi środkami nadzwyczajnymi, i czynią je elementem standardowego dyskursu politycznego.

SŁOWA KLUCZOWE: hipersekurytyzacja, repolityczacja, debata polityczna, modernizacja techniczna sił zbrojnych

ABSTRACT: With the outbreak of a full-scale war in Ukraine in 2022, the technical modernization of the Polish Armed Forces accelerated rapidly, significantly exceeding both the size and time frame of previously announced plans. These actions did not cause arms purchases and increase in defense spendings to become the subject of a standard political dispute. On the contrary, all major political forces remained in agreement that new arms purchases and increase in defense spendings were necessary. The aim of the article is to analyse the public debate around the technical modernization of the Polish Armed Forces. The theoretical basis of the work is the theory of securitization. The hypothesis assumes that securitizing actors conduct security discourse in two directions: hyper-securitization and selective re-politicization. The former is manifested by emphasizing the enormous scale of the threat to the military security of the Polish state and calling for a significant increase in the scale of extraordinary measures taken. Selective re-politicization, on the other hand, focuses on side issues and indirectly related to the main threat. The research methods used to verify the hypothesis are discourse analysis and content analysis in the part concerning the public debate and political dispute over the technical modernization of the Polish Armed Forces and the state of implementation of arms purchase programs, as well as data analysis in the part concerning Poland's defence expenditures after 2022. The conducted analyses of the public debate

* dr hab. Jarosław Jarząbek, prof. UW, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław, Polska.

<https://orcid.org/0000-0003-0539-8444>

jaroslaw.jarzabek@uwr.edu.pl

Copyright (c) 2025 Jarosław Jarząbek. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share Alike 4.0 International License.

and data indicate that securitizing actors are indeed leading the security discourse towards hyper-securitization and selective re-politicization. All major political forces consistently point to the enormous scale of the threat and the need to increase defence spending. Selective re-politicization, on the other hand, causes securitizing actors to point to side issues related to the extraordinary measures taken and make them an element of standard political discourse.

KEYWORDS: hyper-securitization, re-politicization, political debate, technical modernization of armed forces

WPROWADZENIE – HIPERSEKURYZACJA I REPOLITYCZACJA

Polityka polska jest głęboko spolaryzowana, a główne partie polityczne toczą ze sobą zaciętą rywalizację. Przedmiotem sporu są liczne kwestie polityczne, ekonomiczne, społeczne, ideologiczne czy kulturowe. Doprowadziło to do silnej polityczacji debaty publicznej w tych obszarach, czyli nadawania charakteru politycznego kwestiom, które same z siebie mają charakter polityczny. Jednym z niewielu tematów, gdzie spór polityczny nie doprowadził do znaczącej polityczacji jego przedmiotu, była kwestia zakupów uzbrojenia dla Sił Zbrojnych RP. Już wcześniej, kiedy kolejne rządy ogłaszały projekty większych wydatków zbrojeniowych, wywołało to stosunkowo niewielkie spory polityczne, mimo że wiązało się niekiedy z poważnymi obciążeniami dla finansów publicznych. Wraz z pełnoskalową inwazją Rosji na Ukrainę w 2022 r. zamówienia wojskowe odnotowały gwałtowny wzrost, znacznie przekraczający zarówno wielkość, jak i ramy czasowe wcześniej ogłoszonych planów modernizacji sił zbrojnych. Jednak także te działania nie spowodowały znaczącego wzrostu temperatury sporu politycznego wokół zakupów uzbrojenia dla Sił Zbrojnych RP. Wręcz przeciwnie, wszystkie znaczące siły na polskiej scenie politycznej pozostawały zgodne co do tego, że duże kontrakty na zakup nowego uzbrojenia oraz znaczące zwiększenie nakładów na ten cel są konieczne.

Temat ten wywoływał jednak ogromne zainteresowanie opinii publicznej, co czyniło zeń niezwykle atrakcyjny przedmiot sporu politycznego, który z powodzeniem można było wykorzystać, zarówno do wzmocnienia własnej pozycji, jak i zaatakowania politycznych przeciwników. Bliższe spojrzenie na debatę publiczną wskazuje, że polityczne nieporozumienia i starcia rzeczywiście miały miejsce w związku z rozbudową i modernizacją Sił Zbrojnych. W większości nie dotyczyły one jednak potrzeby samej rozbudowy i modernizacji, a jedynie w niewielkim stopniu konieczności utworzenia nowych jednostek i nabycia określonych zdolności. Zamiast tego koncentrowały się na kwestiach pobocznych i pośrednio związanych z samymi zakupami uzbrojenia, takimi jak rola polskiego przemysłu obronnego w programach modernizacji technicznej sił zbrojnych, dyskusja o szczegółach technicznych poszczególnych programów czy spory o wybór konkretnego dostawcy i konkretnego rodzaju sprzętu.

Celem niniejszego artykułu jest analiza debaty publicznej wokół modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP, która ma dać odpowiedź na następujące pytania badawcze:

1. jaki był stopień polityczacji i sekurytyzacji tej debaty po 2022 roku;
2. jakie elementy modernizacji sił zbrojnych w ramach dyskursu publicznego obejmuje konsensus głównych sił politycznych w Polsce, a które pozostają kwestiami spornymi;

3. na ile trwałe są podstawy tego konsensusu i jak duże jest ryzyko eskalacji sporu politycznego wokół modernizacji i rozbudowy sił zbrojnych w perspektywie krótkoterminowej.

Podstawą teoretyczną pracy jest teoria sekurytyzacji, z której wywiedzione są dwie koncepcje pokrewne: hipersekurytyzacja i repolitycyzacja. W ogólnym zarysie teoria sekurytyzacji zakłada, że pewne ośrodki decyzyjne, określane jako aktorzy sekurytyzujący (rządy, liderzy polityczni, grupy nacisku, aparat biurokratyczny itp.) uznają jakąś kwestię za szczególne zagrożenie dla bezpieczeństwa. Czynią to poprzez zadeklarowanie (akt mowy), że obiekt bezpieczeństwa, którym jest jakaś wartość szczególnie chroniona (państwo, społeczeństwo, terytorium, interesy, ideologia, kultura, gospodarka, tożsamość itp.) jest egzystencjalnie zagrożona. Uzasadnia to użycie nadzwyczajnych środków dla ochrony obiektu bezpieczeństwa. Podejmowane działania, czyli ruch sekurytyzacyjny, skierowane są do konkretnego adresata, odbiorcy. Aktor sekurytyzujący chce przekonać odbiorcę, że obiekt bezpieczeństwa rzeczywiście jest egzystencjalnie zagrożony, oraz że zastosowane środki nadzwyczajne są zasadne, konieczne i właściwe dla zażegnania niebezpieczeństwa¹.

W analizowanym w niniejszym artykule przypadku ruch sekurytyzujący przybiera formę hipersekurytyzacji. Zjawisko to zostało wstępnie opisane przez Barrego Buzana jako podkoncepcja sekurytyzacji, która zakłada sekurytyzację wykraczającą poza „normalny” poziom, charakteryzującą się wyolbrzymieniem zagrożeń i nadmiernymi środkami zaradczymi². Hipersekurytyzacja była tu zjawiskiem o negatywnych konotacjach, gdyż przedstawiona została głównie w kontekście nierównowagi pomiędzy skalą rzeczywistego zagrożenia dla bezpieczeństwa USA, które było wyolbrzymiane przez aktorów sekurytyzujących, a niewspółmiernie dużymi w stosunku do obiektywnej skali zagrożenia środkami nadzwyczajnymi, podejmowanymi dla jego neutralizacji. Element „wyolbrzymienia” zagrożenia został później wyłączony z podkoncepcji hipersekurytyzacji przez Lene Hansen i Helen Nissenbaum. Argumentowały one, że w przypadku sekurytyzacji, będącej z natury swojej zjawiskiem intersubiektywnym, nie możemy mówić o obiektywnym wyolbrzymieniu zagrożenia. Aktor sekurytyzujący próbuje przekonać odbiorcę do tego, że zagrożenie rzeczywiście jest tak duże, jak on sam je postrzega. Nie zmienia tego nawet fakt, że z innej perspektywy może ono nie wydawać się aż tak poważne³. Negatywną konotację z subkoncepcji hipersekurytyzacji zdejmują również Maris Andzans, który zauważa, że nawet jeśli hipersekurytyzacja może być rzeczywiście wynikiem wyolbrzymienia zagrożeń, nie należy traktować tego jako reguły. Proponuje on usunięcie z definicji Buzana również pojęcia „niewspółmierności” podejmowanych środków, ponieważ jego zdaniem reakcja w niektórych sytuacjach może być rzeczywiście niewspółmierna, ale w innych sytuacjach pozornie niewspółmierne środki mogą być w rzeczywistości proporcjonalne do skali zagrożeń. Proponuje on zmodyfikowaną definicję, w której hipersekurytyzacja to „procesy sekurytyzacji znacznie przekraczające poprzednie

¹ B. Buzan, O. Waever, J. de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder 1998, s. 23-26, 36-42.

² B. Buzan, *The United States and the Great Powers: World Politics in the Twenty-First Century*, Cambridge 2004, s. 172-193.

³ L. Hansen i H. Nissenbaum, *Digital Disaster, Cyber Security, and the Copenhagen School*, „International Studies Quarterly” 2009, t. 53, s. 1155–1175. DOI:10.1111/j.1468-2478.2009

poziomy sekurytyzacji pod względem intensywności sekurytyzacji i liczby podmiotów dokonujących sekurytyzacji”⁴. Ta definicja hipersekurytyzacji będzie wykorzystana w niniejszym artykule.

Ruchowi sekurytyzacyjnemu w analizowanym tu studium przypadku debaty politycznej wokół modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP po 2022 roku towarzyszy też repolitycyzacja niektórych tematów tejże debaty. Ma ona specyficzną formę. Samo pojęcie repolitycyzacji jest w literaturze przedmiotu rozumiane głównie jako proces ponownego włączenia do sfery debaty politycznej kwestii, które zostały z niej wcześniej wyłączone poprzez ich depolitycyzację⁵. W kontekście teorii sekurytyzacji repolitycyzacja rozumiana powinna być jednak inaczej. Jest tu ona efektem końcowym desekurytyzacji, czyli procesu wyłączenia określonych kwestii ze sfery bezpieczeństwa i egzystencjalnych zagrożeń i ponownego włączenia ich w sferę zwyczajnych procedur politycznych⁶. Choć B. Buzan, L. Hansen i O. Weaver używają tu terminu „politycyzacja”, a nie „repolitycyzacja”, użycie tego drugiego wydaje się bardziej zasadne, jako że w sekwencji: politycyzacja – sekurytyzacja – desekurytyzacja – repolitycyzacja, termin ten lepiej oddaje sens omawianego tu zjawiska, gdzie kwestie, które nie stanowią już egzystencjalnego zagrożenia, stają się ponownie przedmiotem zwykłej debaty politycznej. L. Hansen określa to jako „desekuryzację przez politycyzację”, co odnosi się do procesu, w którym nawet po desekurytacji dana kwestia pozostaje w programie politycznym osób posiadających oficjalną władzę polityczną⁷.

Specyfiką omawianego tu studium przypadku jest fakt, że zjawisko repolitycyzacji zachodzi w okolicznościach niestandardowych. Nie tylko nie jest ono efektem procesu desekurytyzacji, ale zachodzi jednocześnie z omówionym powyżej zjawiskiem hipersekurytyzacji. Aby wyjaśnić ten fenomen, należy przyrzeć się okolicznościom, które towarzyszą hipersekurytyzacji i repolitycyzacji debaty politycznej wokół modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP po 2022 roku. W przypadku podejmowanego tu problemu badawczego mamy do czynienia ze specyficzną sytuacją, ponieważ ani natura egzystencjalnego zagrożenia, ani konieczność podjęcia nadzwyczajnych środków nie budzą u odbiorcy poważniejszych wątpliwości. Innymi słowy, większość polskiego społeczeństwa (odbiorcy) zgadza się co do tego, że istnieje poważne (egzystencjalne) zagrożenie militarne dla Polski ze strony Federacji Rosyjskiej oraz że nadzwyczajne działania w celu wzmocnienia, modernizacji i rozbudowy Sił Zbrojnych RP są uzasadnione. Wskazują na to liczne badania opinii publicznej przeprowadzone po lutym 2022 roku. Na przykład badania CBOS z czerwca i sierpnia 2022 wskazywały zarówno na rosnące zainteresowanie, jak i rosnące

⁴ M. Andzans, *Small Powers, Geopolitical Crisis and Hypersecuritisation: Latvia and the Effects of Russia's Second War in Ukraine*, „Central European Journal of International and Security Studies” 2023, t. 17, n. 2, s. 138-162. <https://doi.org/10.51870/RNCC4980>

⁵ Patrz m.in.: J. Blakey, *What repoliticisation means and requires: Creating the climate for disagreement*, „Political Geography” 2024, t. 115, <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2024.103222>; I. Mcmanus, *The Repoliticization of the Welfare State*, University of Michigan Press 2022; C. Landwehr, *Depoliticization, Repoliticization, and Deliberative Systems*, [w:] *Anti-Politics, Depoliticization, and Governance*, red. P. Fawcett, M. Flinders, C. Hay, M. Wood, Oxford University Press, 2017, s. 49–67.

⁶ B. Buzan, O. Waever, J. de Wilde, op. cit., s. 29; R. Floyd, *Security and the Environment: Securitisation Theory and US Environmental Security Policy*, Cambridge 2010, s. 43–60; O. Wæver, *Politics, security, theory*, „Security Dialogue” 2011, t. n. 42(4-5), s. 465-480. <https://doi.org/10.1177/0967010611418718>

⁷ R. Floyd, op. cit., s. 57.

poparcie Polaków dla wzmocnienia potencjału militarnego i rozbudowy sił zbrojnych⁸ (CBOS, 79/2022 i 103/2022). W innym badaniu przeprowadzonym pod koniec czerwca 2023 r. 85% respondentów opowiedziało się za zakupem nowoczesnego sprzętu dla polskich sił zbrojnych, tylko 6% było temu przeciwnych, a 9% nie miało zdania⁹. Z kolei w badaniu z listopada 2023 r. 76,2% respondentów stwierdziło, że chce, aby nowy rząd kontynuował duże wydatki wojskowe poprzedniego rządu¹⁰.

Standardowy proces sekurytyzacji nie ma tu więc zastosowania. Odbiorca już uznał istnienie egzystencjalnego zagrożenia i zaakceptował konieczność podjęcia nadzwyczajnych środków. Wszyscy aktorzy sekurytyzujący, niezależnie od tego, czy sprawują akurat władzę, czy są w opozycji, nie muszą podejmować żadnych działań, żeby przekonać odbiorców o tym, że egzystencjalne zagrożenie istnieje. Odbiorca akceptuje również konieczność podjęcia nadzwyczajnych środków, tj. znaczącego zwiększenia wydatków na cele obronne i zakupów nowego sprzętu wojskowego. Jednocześnie jednak temat zagrożenia ze strony Rosji oraz konieczności wzmocnienia Sił Zbrojnych RP, aby mu przeciwdziałać, wywołuje tak duże zainteresowanie społeczne, że aktorzy sekurytyzujący nie mogą nie podejmować go w debacie publicznej. Co więcej, nie-podejmowanie tematu przez którąś ze stron sporu politycznego automatycznie stawiałoby ją w gorszej pozycji, ponieważ druga strona zmonopolizowałaby dyskurs publiczny w tej sprawie. A że sprawa jest oceniana przez wyborców jednoznacznie, jest to dla partii politycznych łatwy sposób na zdobycie poparcia.

Bazując na powyższych przesłankach postawić można hipotezę, że aktorzy sekurytyzujący (którymi są tu liderzy głównych ugrupowań politycznych w Polsce) prowadzą dyskurs bezpieczeństwa w dwóch kierunkach: hipersekurytyzacji i selektywnej repolityzacji. Hipersekurytyzacja objawia się nieustannym podkreśleniem ogromnej skali zagrożenia dla bezpieczeństwa militarnego państwa polskiego, przy jednoczesnym nawoływaniu do znaczącego zwiększania skali podejmowanych środków nadzwyczajnych (wydatków na cele obronne i większych zakupów uzbrojenia). Repolityzacja natomiast nie może dotyczyć głównej kwestii (zagrożenia militarnego ze strony Rosji), ponieważ została ona już z sukcesem zsekurytyzowana, a żadne wiarygodne przesłanki nie wskazują, aby skala tego zagrożenia miała się w najbliższym czasie zmniejszyć. Aktorzy sekurytyzujący są więc zmuszeni do repolityzacji, skoncentrowanej na kwestiach pobocznych i pośrednio związanych z głównym sekurytyzowanym problemem. Kwestie te to po pierwsze polski przemysł zbrojeniowy (szczególnie wskazywanie na konieczność jak największych zamówień w polskim przemyśle, aby rosnące wydatki na obronność przełożyły się na rozwój gospodarczy kraju w ogóle i polskiego przemysłu obronnego w szczególności), po drugie dyskusja o szczegółach planów, programów i podpisywanych umów (w zwłaszcza krytyka dokonań i zaniedbań

⁸ Centrum Badania Opinii Społecznej, <https://www.cbos.pl>, „O bezpieczeństwie państwa i kwestiach związanych z obronnością. Komunikat z badań 79/2022” (dostęp: 14.01.2024); Centrum Badania Opinii Społecznej, <https://www.cbos.pl>, „Jeszcze raz o kwestiach związanych z obronnością. Komunikat z badań. 103/2022” (dostęp: 14.01.2024).

⁹ *Powinniśmy ponieść wysokie koszty unowocześnienia armii? Odpowiedź Polaków jest jednoznaczna*, „Super Express”, 11 lipiec 2023, <https://polityka.se.pl> (dostęp: 14.01.2024).

¹⁰ *Sondaż: Polacy nie chcą likwidacji CBA i IPN. Popierają wydatki na armię i budowę CPK*, „RMF24”, 6 listopada 2023, <https://www.rmf24.pl> (dostęp: 14.01.2024).

poprzedników oraz wskazywanie na własne sukcesy), a po trzecie dyskusja o wyborze konkretnego dostawcy i konkretnego rodzaju sprzętu.

W dalszej części pracy zastosowane zostaną metody badawcze, które pozwolą na weryfikację postawionej hipotezy. Będzie to analiza dyskursu i analiza treści w części dotyczącej debaty publicznej i sporu politycznego wokół modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP i stanu realizacji programów zakupu uzbrojenia oraz analiza danych w części dotyczącej wydatków obronnych Polski po 2022 roku.

Kwestie wspólne i kwestie sporne – analiza dyskursu

W momencie rozpoczęcia przez Rosję pełnoskalowej wojny przeciwko Ukrainie, funkcję ministra obrony narodowej z ramienia rządzącego wówczas Prawa i Sprawiedliwości sprawował Mariusz Błaszczak. W czasie jego urzędowania, w okresie od lutego 2022 do grudnia 2023 roku, nastąpił gwałtowny wzrost wydatków na cele obronne oraz podpisane zostały liczne nowe umowy na zakup uzbrojenia. Uzasadnieniem tych działań była oczywiście konieczność wzmocnienia Sił Zbrojnych RP w obliczu rosyjskiej agresji na Ukrainę. Minister Błaszczak zwracał jednak uwagę na to, że nie był to jedyny powód i wskazywał, że wiele dużych kontraktów podpisanych zostało w latach poprzednich, jak choćby zakup systemów Patriot w programie „Wisła” w 2018 roku, kontrakty na wyrzutnie HIMARS i śmigłowce AW101 w roku 2019, myśliwce wielozadaniowe F-35 w 2020 roku, śmigłowce Black Hawk¹¹ i drony Bayraktar w 2021 roku¹². Według niego zakupy uzbrojenia w 2022 roku były realizacją wcześniej przyjętych i stopniowo wdrażanych planów, a agresja rosyjska jedynie przyspieszyła realizację części z nich.

Reakcja opozycji parlamentarnej na działania rządu w kwestii zwiększonych zakupów uzbrojenia była w większości przypadków umiarkowanie pozytywna bądź neutralna, co dość mocno kontrastowało z bardzo silną krytyką działań rządu praktycznie we wszystkich innych obszarach. Przedstawiciele wszystkich partii opozycyjnych podkreślali potrzebę wzmocnienia polskich sił zbrojnych, nie negując sensu samych zakupów, ich skali ani rodzajów nowo zakontraktowanej broni. Krytyka ograniczała się raczej do kwestii technicznych, wyboru konkretnego dostawcy, braku przejrzystości w negocjowaniu kontraktów, opóźnionej reakcji rządu czy też niewystarczającego uwzględnienia interesów polskiego przemysłu zbrojeniowego. Na przykład były minister obrony narodowej (2011–2015), Tomasz Siemoniak z Platformy Obywatelskiej, w kwietniu 2022 r. stwierdził, że pozytywnie ocenia zakup przez Polskę czołgów Abrams, choć jego zdaniem priorytetem powinna być obrona przeciwlotnicza i przeciwrakietowa¹³. W innych wypowiedziach również podkreślał, że zwiększenie wydatków na obronę i zakup nowego sprzętu są konieczne. Krytykował natomiast brak przejrzystości w negocjacjach i zawieraniu umów, brak konsultacji

¹¹ Dodać należy, że oba kontrakty na śmigłowce, o których tutaj mowa, obejmowały niewielką ich liczbę, 4 AW101 dla Marynarki Wojennej i 4 Black Hawk S-70i dla Sił Specjalnych. Ministerstwo Obrony Narodowej, <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa>, „Modernizacja techniczna SZRP. Black Hawk” (dostęp: 22.01.2025); „Rzeczpospolita”, 23 maja 2022, <https://radar.rp.pl/>, „Śmigłowce AW101 dla Marynarki Wojennej przylecą z opóźnieniem” (dostęp: 22.01.2025).

¹² *Mariusz Błaszczak: Nie tylko podpisuję umowy, broń trafia już do polskich garnizonów*, Polska Agencja Prasowa, 19 stycznia 2023, <https://www.pap.pl> (dostęp: 22.01.2025).

¹³ *Siemoniak: priorytetem w zakupach dla wojska powinna być obrona przeciwrakietowa i przeciwlotnicza*, Defence24, 12 kwiecień 2022, <https://defence24.pl> (dostęp: 22.01.2025).

Ministerstwa Obrony Narodowej (MON) z instytucjami takimi jak Sejmowa Komisja Obrony Narodowej czy Rada Bezpieczeństwa Narodowego, niejasne zasady finansowania nowych zakupów broni, kupowanie za granicą broni, która jest produkowana przez polski przemysł, oraz „gigantomanię” polityków partii rządzącej objawiającą się pochopnymi zakupami dużych partii uzbrojenia¹⁴.

W podobny sposób wypowiadali się inni przedstawiciele Platformy Obywatelskiej. Były wice-minister obrony narodowej Czesław Mroczek powiedział podczas debaty w Senacie, że nowe zamówienia dla wojska są chaotyczne, nieskoordynowane i nieprzejrzyste. Twierdził też, że po przejściu władzy przez opozycję nastąpi przegląd zamówień i zostaną one dostosowane do realnych potrzeb¹⁵. Z kolei członek sejmowej Komisji Obrony Narodowej Paweł Poncyliusz (PO) stwierdził, że konieczność zakupu koreańskich armatohaubic K9 była wynikiem błędów i zaniedbań popełnionych przez rząd Prawa i Sprawiedliwości przy zakupie i produkcji ich polskich odpowiedników, armatohaubic Krab. Wyraził również zaniepokojenie tym, jak plan zakupu tak dużej liczby koreańskich armatohaubic wpłynie na przyszłość produkcji polskich Krabów i szerzej na kondycję polskiego przemysłu zbrojeniowego¹⁶.

Przedstawiciele innych partii ówczesnej opozycji wypowiadali się w podobnym tonie. Krytyczny dyskurs na temat zakupów uzbrojenia dla Sił Zbrojnych RP podjęty został między innymi podczas konferencji „Bezpieczeństwo wschodniej flanki NATO – rola Polski”, zorganizowanej 20 września 2022 r. Wzięło w niej udział między innymi dwóch byłych prezydentów RP (Aleksander Kwaśniewski i Bronisław Komorowski), a także liderzy ówczesnych partii opozycji parlamentarnej: PO – Donald Tusk, PSL – Władysław Kosiniak-Kamysz, Nowej Lewicy – Włodzimierz Czarzasty, Polski 2050 – Szymon Hołownia i Porozumienia – Jarosław Gowin. Zagadnieniu zakupów uzbrojenia poświęcono w szczególności towarzyszący konferencji panel dyskusyjny „Polityka obronna RP – perspektywy modernizacji Sił Zbrojnych i przemysłu obronnego w Polsce”. Uczestnicy zgadzali się co do konieczności wzmocnienia potencjału militarnego polskich sił zbrojnych oraz zakupu nowego uzbrojenia. Ich wątpliwości i obawy budził natomiast przede wszystkim chaos i brak planowania towarzyszący podpisywaniu przez rząd nowych kontraktów, megalomania ówczesnego ministra obrony narodowej Mariusza Błaszczaka przy zawieraniu umów na zakup uzbrojenia oraz niepewność co do źródeł finansowania tak dużych wydatków¹⁷. Podczas dyskusji uczestnicy, Magdalena Sroka (Porozumienie), Tomasz Siemoniak (PO), Marek Biernacki (PSL), Janusz Zemke (Nowa Lewica), Mirosław Różański (Polska 2050) stwierdzili, że część kontraktów będzie musiała zostać ograniczona, a niektóre renegowane. Wskazano również, że większość płatności za

¹⁴ *PiS tylko zapowiada wielką armię, uzbrojenia nadal nie ma*, WNP.PL, 5 września 2022, <https://www.wnp.pl/przemysl-obronny> (dostęp: 22.01.2025); *W zakupach dla armii dominuje gigantomania*, „Kultura Liberalna” nr 718 (42/2022), <https://kulturaliberalna.pl> (dostęp: 22.01.2025).

¹⁵ P. Wroński, *PO chce po wygranych wyborach przejrzeć wojskowe kontrakty Błaszczaka*, „Gazeta Wyborcza”, 5 sierpnia 2022, <https://wyborcza.pl> (dostęp: 22.01.2025).

¹⁶ *Poncyliusz: Jak uratować Kraba - usiąść do negocjacji z Koreańczykami, zdefiniować potrzeby, rozwinąć polski przemysł*, Defence24, 25 lutego 2023, <https://defence24.pl> (dostęp: 28.01.2025).

¹⁷ Lewica.org, <https://lewica.org.pl>, „Polityka obronna RP - perspektywa modernizacji Sił Zbrojnych i przemysłu zbrojeniowego w Polsce” (dostęp: 28.01.2025).

kontrakty podpisane w 2022 r. zostanie dokonana w latach 2026–2027, tj. w przededniu następnych wyborów, co będzie obciążeniem dla kolejnego rządu, prawdopodobnie utworzonego przez partię, które obecnie (tzn. w roku 2022) są w opozycji¹⁸.

O interesach polskiego przemysłu zbrojeniowego, dla którego ogromne zakupy uzbrojenia za zagranicą mogą być zagrożeniem, mówili także politycy innej partii opozycyjnej, Konfederacji. Wskazywali oni, że rozwinięte zdolności produkcyjne i technologiczne krajowego przemysłu zbrojeniowego są pewniejszym sposobem zapewnienia dostaw sprzętu dla polskich sił zbrojnych, niż opieranie się na imporcie¹⁹. W innych wypowiedziach posłowie Konfederacji wskazywali również, że rząd Prawa i Sprawiedliwości nie wykorzystuje położenia geopolitycznego Polski do wzmacniania sił zbrojnych. W tym kontekście wskazywali m.in., że Polska powinna być znacznie większym beneficjentem amerykańskich programów pomocy wojskowej, takich jak Foreign Military Financing i Excess Defense Articles, zamiast kupować ogromne ilości amerykańskiego sprzętu po cenach rynkowych²⁰.

Kwestia zakupów uzbrojenia dla polskiej armii w polskim przemyśle zbrojeniowym była jednym z głównych przedmiotów krytyki rządu ze strony opozycji. W interpelacji poselskiej z 26 kwietnia 2023 r. poseł Paweł Bejda (PSL), pytając o plan zakupu moździerzy samobieżnych Rak, wskazywał, że rząd w krótkim czasie wydaje 50 mld zł na zakupy sprzętu wojskowego w Korei Południowej, podczas gdy od wielu lat nie może się zdecydować na zakup uzbrojenia od polskiej firmy. Przy tej okazji wspominał, że PiS wcześniej odrzuciło nowelizację Ustawy o obronie Ojczyzny przygotowaną przez PSL, która przewidywała, że co roku co najmniej połowa wydatków na modernizację techniczną Sił Zbrojnych RP powinna trafiać do polskich firm²¹.

W sprawie zakupu uzbrojenia dla polskich sił zbrojnych głos zabarała również Konferencja Ambasadorów RP, zrzeszająca byłych przedstawicieli dyplomatycznych Polski. W wydanym oświadczeniu ambasadorowie zadeklarowali, że popierają działania Ministerstwa Obrony Narodowej na rzecz wzmocnienia polskiej armii, ale są zaniepokojeni sposobem i formą tych działań. Stwierdzili oni, że modernizacja armii została wstrzymana w pierwszych latach rządów PiS, a po inwazji Rosji na Ukrainę Ministerstwo Obrony Narodowej próbowało naprawić własne błędy, podejmując pochopne decyzje o zakrojonych na szeroką skalę zakupach. Negocjacje i kontrakty na najnowocześniejsze systemy uzbrojenia nie są przejrzyste, natomiast ogłaszane są z wielką pompą, jako element kampanii wyborczej PiS. Ambasadorowie oskarżyli władze o brak współpracy i dialogu między rządem a opozycją, lekceważenie ograniczeń budżetowych i chaos w podejmowaniu decyzji. Wskazywali na przykład na plan zakupu kolosalnej liczby 500 wyrzutni HIMARS lub 1400 gąsienicowych bojowych wozów piechoty Borsuk. Zauważali również, że poważne

¹⁸ Instytut Bronisława Komorowskiego, 21.09.2022, <http://bronislawkomorowski.org>, „Konferencja - Bezpieczeństwo wschodniej flanki NATO – rola Polski” [VIDEO] (dostęp: 28.01.2025).

¹⁹ Konfederacja, 27.02.2023, <https://konfederacja.pl>, „Po stronie Polski - Obronność” (dostęp: 28.02.2025).

²⁰ *Gorąco w Polsat News*. „Zacznijcie dbać o interesy Polski (...) a nie cieszyć się, że Wam ktoś uściska rękę”, „Najwyższy Czas”, 27 lutego 2023, <https://nczas.com> (dostęp: 28.02.2025).

²¹ *Poseł Paweł Bejda pyta MON o kwestię produkcji moździerzy Rak*, ZBiAM, 29 kwietnia 2023, <https://zbiam.pl> (dostęp: 28.02.2025).

wątpliwości budzi brak dywersyfikacji dostawców uzbrojenia, wynikający z niechęci Prawa i Sprawiedliwości do Niemiec i UE. Ich szczególne obawy się budził zakup dużej ilości uzbrojenia z Korei Południowej, kraju oddalonego o 15 000 kilometrów od Polski²².

Jak widać, wszystkie główne siły polityczne w Polsce były w pełni zgodne co do konieczności wzmocnienia sił zbrojnych i przeznaczania na ten cel zdecydowanie większych środków. Spór polityczny w sferze bezpieczeństwa militarnego państwa został, zgodnie z przewidywaniami, ukierunkowany na zagadnienia techniczne i szczegółowe. Jednym z takich problemów była kwestia umów offsetowych przy zakupie sprzętu za granicą i możliwości przeniesienia produkcji i serwisowania zakupionej broni do Polski, co przyniosłoby korzyści polskiemu przemysłowi zbrojeniowemu i szerzej całej gospodarce. Wyjaśniając brak offsetu przy zakupie broni z Korei Południowej, ówczesny wiceminister obrony narodowej Wojciech Skurkiewicz powiedział, że „docelowo, jest planowane uruchomienie produkcji czołgów K2PL i haubic K9PL w Polsce. Na terenie naszego kraju ma rozpocząć swoje funkcjonowanie również centrum serwisowe samolotów rodziny FA-50. Ponadto do kolejnych założeń, wynikających z zawartych umów ramowych, należy zaliczyć ustanowienie potencjału w zakresie produkcji modułów wyrzutni K239 wraz z amunicją. Stosowne zapisy dotyczące poszczególnych przedsięwzięć zostaną określone w kolejnych umowach wykonawczych ze stroną koreańską”²³.

Poruszono także kwestię zakupów uzbrojenia przez Polskę głównie od dostawców spoza Europy (z USA i Korei Południowej), a wśród państw europejskich głównie z Wielkiej Brytanii, niebędącej członkiem Unii Europejskiej. Wywołało to niezadowolenie wśród rządów niektórych państw UE, zwłaszcza dużych producentów broni, takich jak Francja i Niemcy. Ta sprawa została poruszona między innymi przez prezesa PiS Jarosława Kaczyńskiego, który stwierdził: „Jesteśmy gotowi kupować broń w innych krajach UE, ale oni muszą zakończyć swoją wojnę z Polską” i dodał, że „jesteśmy gotowi robić interesy i wydawać pieniądze, ale nie wtedy, gdy mówi nam się, że w Polsce nie ma rządów prawa”²⁴.

Wybory parlamentarne w Polsce, które odbyły się 15 października 2023 r., przyniosły zmianę rządu. Choć Prawo i Sprawiedliwość, będące u władzy od ośmiu lat, wygrało wybory, zdobywając 194 miejsca w 460-osobowym Sejmie, nie udało mu się utworzyć koalicji, która zapewniłaby mu większość niezbędną do rządzenia. Nowy rząd utworzyły trzy ugrupowania, które wcześniej były w opozycji: Koalicja Obywatelska, Trzecia Droga i Nowa Lewica. Lider Koalicji Obywatelskiej Donald Tusk został nowym premierem, a jeden z liderów Trzeciej Drogi Władysław Kosiniak-Kamysz nowym ministrem obrony narodowej. Po wygranych wyborach politycy zwycięskiej koalicji zapewnili, że nowy rząd będzie kontynuował politykę wzmocnienia i unowocześnienia polskich sił

²² Konferencja Ambasadorów RP, 02.04.2023, <https://ambasadorowiedotorg.wordpress.com/>, „Czy Polska jest bezpieczna? Modernizacja Polskich Sił Zbrojnych” (dostęp: 28.02.2025).

²³ Cyt. za: J. Palowski, *Dlaczego nie ma offsetu w kontraktach z Koreą? MON odpowiada*, Defence24, 06 lutego 2023, <https://defence24.pl> (dostęp: 28.02.2025).

²⁴ *Meet Europe's coming military superpower: Poland*, „Politico”, 21 listopada 2022, <https://www.politico.eu> (dostęp: 28.02.2025).

zbrojnych oraz utrzyma wszystkie kontrakty zbrojeniowe zainicjowane przez poprzedników²⁵. Po zaprzysiężeniu rządu zostało to potwierdzone przez nowego ministra obrony narodowej Władysława Kosiniaka-Kamysza, który już w pierwszych dniach urzędowania podpisał wynegocjowane przez swojego poprzednika umowy na zakup radarów i amunicji artyleryjskiej²⁶.

Premier nowego rządu Donald Tusk również potwierdził zamiar dalszego zwiększania wydatków wojskowych i zakupów nowego uzbrojenia, stwierdzając: „Naszą intencją jest, aby utrzymać rekordowe wydatki na zbrojenia, bardzo nam zależy na tym, aby to były efektywnie wydane pieniądze”. Jednocześnie zasygnalizował potrzebę przeglądu dotychczas zawartych umów, stwierdzając, że: „Biorąc pod uwagę skalę wydatków i kwestie bezpieczeństwa, będziemy się starali zrobić bardzo uczciwy i błyskawiczny przegląd dotychczasowych umów z intencją ich kontynuowania, żeby nie było wątpliwości. Mam nadzieję, że nie będzie tam niczego takiego, co by kazało nam zrewidować niektóre z nich”²⁷. Wśród potencjalnych trudności przedstawiciele nowego rządu zwrócili uwagę m.in. na problemy z zakupem sprzętu z Korei Południowej, związane z jego finansowaniem, które poprzedni rząd zamierzał w dużej mierze oprzeć na kredytach udzielanych Polsce przez stronę koreańską²⁸.

Ponownie napięcia polityczne, które pojawiły się pomiędzy nowym rządem a nową opozycją na polu obronności i polityki bezpieczeństwa państwa, nie dotyczyły kluczowych programów zakupu broni ani konieczności zwiększania wydatków wojskowych. Poważna krytyka działań i zaniedbań poprzedniego rządu została zawarta w „raporcie otwarcia”, który nowy minister obrony narodowej Władysław Kosiniak-Kamysz przedstawił na posiedzeniu Sejmowej Komisji Obrony Narodowej 8 lutego 2024 r.²⁹ Zwrócił on uwagę na zaniedbania i niedociągnięcia w aktualizacji najważniejszych dokumentów dotyczących obronności i bezpieczeństwa państwa. Jak zauważył, obowiązująca Strategia Bezpieczeństwa Narodowego pochodzi z 2020 r., a dokument niższego szczebla, Polityczno-Strategiczna Doktryna Obronna, pochodzi z 2018 r. (co oznacza, że opiera się na założeniach wcześniejszej wersji Strategii Bezpieczeństwa Narodowego z 2014 r.). Oba te dokumenty nie zostały więc zaktualizowane po wybuchu wojny na Ukrainie. Kosiniak-Kamysz zauważył, że chociaż Ustawa o obronie Ojczyzny została uchwalona w kwietniu 2022 r. w odpowiedzi na rosyjską inwazję na Ukrainę, to jak dotąd brakuje w niej wielu aktów wykonawczych. Szef MON poinformował, że w kwestii modernizacji technicznej armii Agencja Uzbrojenia planuje podpisać około 1500 umów na zakup różnego rodzaju sprzętu. Wśród priorytetów wskazał

²⁵ Krajewski: *Utrzymamy wszystkie rozpoczęte kontrakty zbrojeniowe*, WNP.PL, 22 października 2023, <https://www.wnp.pl> (dostęp: 28.02.2025).

²⁶ *Uzbrojenie bez zmian. Minister Kosiniak kontynuuje zakupy ministra Błaszczaka*, Forsal.pl, 21 grudnia 2023, <https://forsal.pl> (dostęp: 28.02.2025).

²⁷ Cyt. za: *Tusk o kontraktach zbrojowych: przegląd z intencją kontynuacji*, Defense24, 27 grudnia 2023, <https://defence24.pl> (dostęp: 28.02.2025).

²⁸ *Polska będzie kupować uzbrojenie od nowych dostawców?*, RMF24, 02 stycznia 2024, <https://www.rmfm24.pl> (dostęp: 28.02.2025).

²⁹ Biblioteka Jagiellońska, <https://jbc.bj.uj.edu.pl>, Kancelaria Sejmu, Biuro Komisji Sejmowych, *Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Obrony Narodowej (nr 5) z dnia 8 lutego 2024 r.* (dostęp: 28.02.2025).

wzmocnienie wojsk raketowych, artylerii, lotnictwa taktycznego i kontynuowanie budowy wielowarstwowego systemu obrony powietrznej³⁰.

Inna krytyka dotyczyła kwestii szczegółowych, np. tego, kto ponosi winę za to, że polski przemysł zbrojeniowy otrzymał jedynie ok. 2,1 mln euro z 500 mln euro przeznaczonych na produkcję amunicji artyleryjskiej przez Komisję Europejską w 2023 roku³¹. Pewne elementy dyskursu dotyczącego rozbudowy Sił Zbrojnych RP po rosyjskiej inwazji na Ukrainę można też znaleźć w raportach Komisji ds. badania wpływów rosyjskich i białoruskich na bezpieczeństwo wewnętrzne i interesy Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2004–2024. Powołana przez nowy rząd komisja miała zająć się między innymi badaniem zaniedbań rządu PiS w sferze obronności. Wyniki jej prac w tym względzie są jednak nieznaczące. Jedynym konkretnym zarzutem sformułowanym w zakresie zdolności i potencjału Sił Zbrojnych RP było oskarżenie skierowane pod adresem byłego ministra obrony narodowej w latach 2015–2018, Antoniego Macierewicza, w sprawie programu „Karkonosze”, czyli rezygnacji z udziału Polski w międzynarodowym programie zakupu samolotów do tankowania w powietrzu³².

Wydatki obronne RP po 2022 roku

Kluczowym elementem modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP jest zapewnienie odpowiednich środków finansowych, dzięki którym można będzie ją przeprowadzić. Przez wiele lat brak pieniędzy i ograniczenia budżetowe przedstawiane były jako główne powody, dla których nie można było dokonać wielu koniecznych zakupów sprzętu wojskowego. Plany rozwoju sił zbrojnych przyjmowane przed 2022 rokiem zakładały stopniowy wzrost wydatków na armię. Do 2024 roku miały one osiągnąć poziom 2,5% PKB³³. Fakt, iż po inwazji Rosji na Ukrainę, rządowi Rzeczypospolitej Polskiej udało się w bardzo krótkim czasie znacząco zwiększyć środki przeznaczone na cele obronne, może budzić uzasadnione zdziwienie. Inni europejscy członkowie NATO również zwiększyli wydatki na armię po inwazji Rosji na Ukrainę. Świadczy o tym fakt, że w 2023 r. dziesięć z tych krajów osiągnęło próg 2% PKB wydatków na obronę, w porównaniu z ośmioma w 2022 r. i zaledwie dwoma w 2014 roku³⁴. W żadnym z nich wzrost ten nie był jednak tak znaczący jak w Polsce³⁵.

Porównanie wydatków wojskowych Polski i wybranych dużych europejskich państw członkowskich NATO wskazuje, że wzrost wydatków wojskowych w Polsce po rosyjskiej inwazji na Ukrainę był bezprecedensowy. Dynamika wzrostu w żadnym z tych państw nawet nie zbliżyła się do polskiej, co pokazuje poniższy wykres.

³⁰ Ibidem.

³¹ Wiczeszef MON: Stan polskiego przemysłu obronnego po 8 latach rządów PiS jest skandalem, RMF24, 17 marca 2024, <https://www.rmf24.pl> (dostęp: 28.02.2025).

³² Ministerstwo Sprawiedliwości, 30.10.2024, <https://www.gov.pl>, „Pierwszy merytoryczny raport z prac Komisji ds. badania wpływów rosyjskich i białoruskich” (dostęp: 28.02.2025).

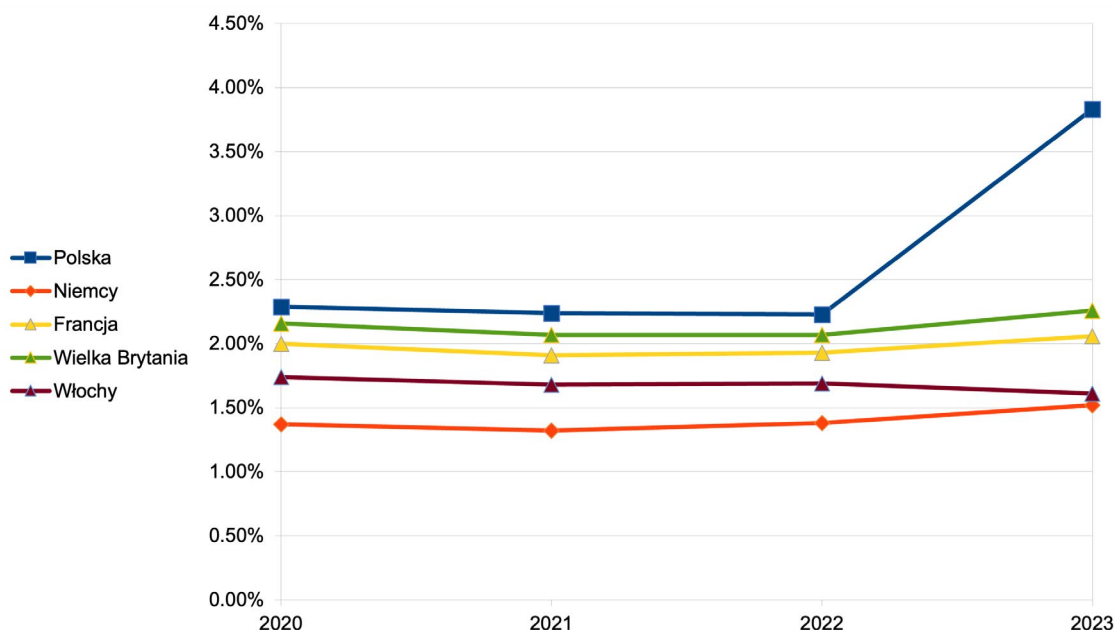
³³ Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2020, s. 18.

³⁴ *Military Balance 2024*, International Institute for Strategic Studies, Londyn 2024, s. 64.

³⁵ ifo Institute, 04.01.2024, <https://www.ifo.de>, „EconPol Europe: Only Estonia and Lithuania Achieve NATO’s 2 Percent Target with Sound Public Finances” (dostęp: 29.01.2025).

Wykres 1.

Porównanie wydatków wojskowych Polski i wybranych europejskich państw członkowskich NATO w latach 2020-2023 jako udziału w PKB.

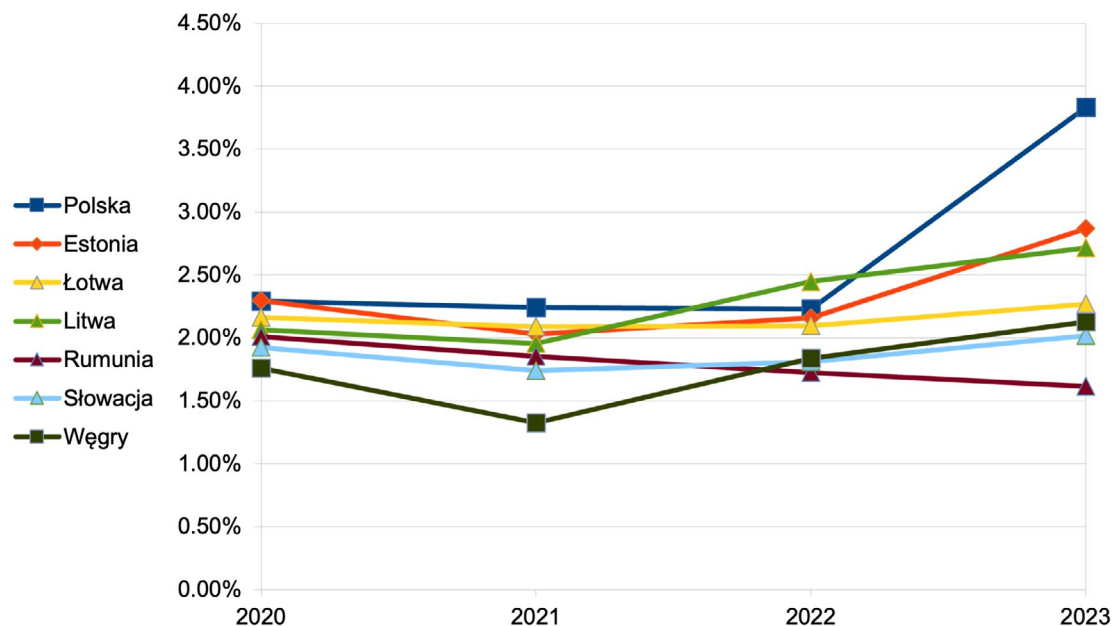

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z SIPRI, <https://milex.sipri.org/sipri>, Military Expenditure Database (dostęp: 31.01.2025).

Nieco większą dynamikę wzrostu wydatków zanotowały państwa tzw. wschodniej flanki NATO, bardziej bezpośrednio narażone na skutki wojny na Ukrainie i silniej odczuwające bezpośrednie zagrożenie dla swojego bezpieczeństwa militarnego. Także tu jednak widać, że wzrost wydatków wojskowych w Polsce był wyraźnie wyższy niż w innych krajach.

Wykres 2.

Porównanie wydatków wojskowych Polski i wybranych państwa tzw. wschodniej flanki NATO w latach 2020-2023 jako udziału w PKB.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z SIPRI, <https://milex.sipri.org/sipri>, Military Expenditure Database (dostęp: 31.01.2025).

W Polsce w budżecie państwa na 2023 r. wydatki MON miały sięgnąć 3% PKB i wynieść 96,9 mld zł, co później, w znowelizowanej wersji budżetu, skorygowano do 97,1 mld zł³⁶. Do tego należy jednak dodać środki pozabudżetowe, pochodzące głównie z Funduszu Wsparcia Sił Zbrojnych. Łącznie miało to dać sumę ponad 133 miliardów zł, co stanowiłoby 3,83% PKB. Dla porównania, ogólne wydatki obronne Polski w 2022 r. wyniosły ok. 68,4 mld zł, co stanowiło 2,24% PKB³⁷.

Środki finansowe przeznaczane na cele wojskowe pochodzą, jak już wspomniano, z dwóch głównych źródeł: budżetu Ministerstwa Obrony Narodowej oraz Funduszu Wsparcia Sił Zbrojnych (FWSZ). Fundusz Wsparcia Sił Zbrojnych został utworzony w maju 2022 r. w Banku Gospodarstwa Krajowego, a jego celem było zwiększenie wydatków na modernizację sił zbrojnych. Środki finansowe, którymi dysponuje, pochodzą głównie ze wzrostu zadłużenia państwa poprzez zaciąganie zobowiązań przez Bank Gospodarstwa Krajowego³⁸. W roku 2023 z kwoty 97 mld zł zapisanej w budżecie państwa na cele obronne, 10 mld zł przekazane zostało do Funduszu Wsparcia Sił Zbrojnych i miało być wydatkowane ze środków tego funduszu. Dysponował on ponadto kwotą 36 miliardów zł ze środków własnych i zaciągania zobowiązań dłużnych. W rezultacie całkowite wydatki obronne Polski w 2023 r. miały wynieść 133 mld zł³⁹. W planach na rok 2024 przewidziano wydatki na poziomie 117,5 miliarda zł z budżetu MON (w tym 12,8 miliarda zł przekazane do FWSZ) oraz 45,9 miliarda z FWSZ, czyli łącznie ok. 150,6 miliarda zł. W projekcie budżetu na rok 2025 przewidziano odpowiednio 123,5 miliarda w budżecie MON (w tym 14 miliardów przekazane do FWSZ) i 76,2 miliarda z FWSZ, łącznie ok. 185,7 miliarda złotych⁴⁰.

Zaprezentowane kwoty opierają się na założeniach budżetowych i nie odpowiadają rzeczywistym wydatkom, czyli realizacji budżetu. O ile realizacja budżetu MON jest z reguły na wysokim poziomie i sięga 99% zaplanowanych wydatków⁴¹, inaczej sprawa ma się z wydatkowaniem pieniędzy z FWSZ. Zwracał na to uwagę m. in. Tomasz Dmitruk, który zauważył, że rzeczywiste wydatki Funduszu Wsparcia Sił Zbrojnych w roku 2023, zaplanowane na poziomie 45,9 mld zł, były w rzeczywistości niższe i wyniosły jedynie ok. 23,3 mld zł. Było to wynikiem m.in. niepodpisania wszystkich planowanych umów wykonawczych na dostawę sprzętu wojskowego, przedłużenia negocjacji w sprawie części z nich na rok następny czy braku korzystnych ofert kredytowych

³⁶ Internetowy System Aktów Prawnych, <https://isap.sejm.gov.pl>, Ustawa budżetowa na rok 2023 z dnia 15.12.2022, (dostęp: 29.01.2025); Internetowy System Aktów Prawnych, <https://isap.sejm.gov.pl>, "Ustawa z dnia 07.07.2023 zmieniająca Ustawę budżetową na rok 2023 z dnia 15.12.2022" (dostęp: 29.01.2025).

³⁷ SIPRI, <https://milex.sipri.org/sipri>, "Military Expenditure Database" (dostęp: 31.01.2025).

³⁸ K. Wojewoda – Buraczyńska, *Źródła finansowania Sił Zbrojnych RP – wybrane zagadnienia*, „Wiedza Obronna” 2024, t. 289, nr. 4, s. 127-143. <https://doi.org/10.34752/27tz-nh22>

³⁹ NATO Press Release, 07.07.2024, <https://www.nato.int>, "Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2023)" (dostęp: 31.01.2025).

⁴⁰ Ministerstwo Obrony Narodowej, <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa>, Załączniki do decyzji budżetowych MON za lata 2023, 2024 i 2025 (dostęp: 31.01.2025); Fundusz Wsparcia Sił Zbrojnych, <https://www.bgk.pl>, Plany finansowe na lata 2024 i 2025 (dostęp: 31.01.2025).

⁴¹ Na przykład w 2024 roku według deklaracji ministerstwa sięgnęła 99,9% planu. *Budżet obrony narodowej wykonany w 99,91%*, „Polska Zbrojna” 08 stycznia 2025, <https://polska-zbrojna.pl> (dostęp: 31.01.2025).

od kontrahentów zagranicznych⁴². Rzeczywiste wydatki wojskowe RP w roku 2023 wyniosły więc około 111 miliardów złotych.

Można też ogólnie oszacować, jaka część tej kwoty została przeznaczona na zakup sprzętu. Według zestawienia planowanych wydatków resortu, z budżetu MON w roku 2023 Agencja Uzbrojenia wydała 24,4 miliarda zł⁴³, zaś z FWSZ 24,2 miliarda zł⁴⁴. Wraz z dodatkowymi środkami z programów wieloletnich (3,25 miliarda zł z programu „Wyposażenie Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w czołgi”) na zakup uzbrojenia wydano 50,5 miliarda złotych. Stopień realizacji wydatków z FWSZ wyniósł niespełna 48,7% planu. W roku 2024 były to odpowiednio 34 miliardy zł z budżetu MON⁴⁵ i 35 miliardów z FWSZ (stopień realizacji planu wyniósłby więc 76,2%)⁴⁶.

Co istotne, wskazany powyżej znaczący wzrost wydatków na cele wojskowe następuje w sytuacji, gdy ogólna kondycja finansów publicznych państwa polskiego jest bardzo trudna. Z notyfikacji fiskalnej, którą polski rząd przesłał do Komisji Europejskiej w październiku 2023 r., wynikało, że deficyt podsektora centralnego (wydatki budżetowe i pozabudżetowe, np. fundusze celowe) wyniósł 138,6 mld zł. Notyfikacja fiskalna z października 2024 r. wskazywała, że planowany deficyt podsektora centralnego na 2024 r. miał wynieść ponad 214,8 mld zł⁴⁷. Rosnące wydatki na cele wojskowe, zwłaszcza na zakup nowego sprzętu wojskowego, niewątpliwie przyczyniły się do tak dużego wzrostu deficytu i obciążenia finansów publicznych. Pomimo tego, temat finansowania rozbudowy sił zbrojnych bardzo rzadko pojawiał się w debacie publicznej, a głosy wzywające do ograniczenia wydatków wojskowych ze względu na trudną sytuację finansów publicznych były właściwie nieobecne. Trzeba też jednak zauważyć, że wzrost wydatków militarnych, choć znaczący, nie jest bynajmniej główną przyczyną ogromnego deficytu finansów publicznych i szybko rosnącego długu publicznego. Z analiz Forum Obywatelskiego Rozwoju wynika, że wydatki na obronność w latach 2015–2025 (uwzględniając projekt budżetu na rok 2025) wzrosną o 2,5% PKB. Tymczasem ogół wydatków publicznych w tym samym okresie wyniósł aż 7,1% PKB, a za wzrost ten w największym stopniu odpowiadają szybko rosnące świadczenia socjalne⁴⁸.

Wnioski

W odniesieniu do postawionych we wstępie pytań badawczych stwierdzić można, że stopień sekurytyzacji debaty publicznej wokół modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP po 2022 roku był bardzo wysoki i przyjęła ona formę hipersekurytyzacji. Stopień politycyzacji tej debaty był

⁴² T. Dmitruk, *Wydatki obronne Polski w 2023 roku*, „Dziennik Zbrojny”, 20 kwietnia 2024, <https://dziennikzbrojny.pl> (dostęp: 31.01.2025).

⁴³ Ministerstwo Obrony Narodowej, <https://www.dz.urz.mon.gov.pl>, Załącznik do decyzji budżetowej MON 2023 (dostęp: 31.01.2025).

⁴⁴ Wliczając w to koszty obsługi zadłużenia i inne koszty pośrednie. Fundusz Wsparcia Sił Zbrojnych, <https://www.bgk.pl>, Sprawozdanie z realizacji planu finansowego Funduszu Wsparcia Sił Zbrojnych w 2023 roku (dostęp: 31.01.2025).

⁴⁵ Ministerstwo Obrony Narodowej, <https://www.dz.urz.mon.gov.pl>, Załącznik do decyzji budżetowej MON 2024, (dostęp: 31.01.2025).

⁴⁶ Fundusz Wsparcia Sił Zbrojnych, <https://www.bgk.pl>, Sprawozdanie z realizacji planu finansowego Funduszu Wsparcia Sił Zbrojnych w 2024 roku (dostęp: 31.01.2025).

⁴⁷ Eurostat, <https://ec.europa.eu>, EDP Notification Tables 2024 (dostęp: 03.02.2025).

⁴⁸ Forum Obywatelskiego Rozwoju, 16 października 2024, <https://for.org.pl>, Komunikat 23/2024: Budżet na 2025 rok – deficyt (nie)odpowiedzialności (dostęp: 03.02.2025).

zaś umiarkowany. Została ona wyprowadzona ze sfery regularnej polityki i skutecznie zsekurytyzowana. Do sfery regularnej polityki, poprzez repolitycyzację, powracały zaś jedynie wybrane kwestie, które aktorzy sekurytyzujący uznawali za użyteczne narzędzie w toczącym się sporze politycznym. Konsensus głównych sił politycznych w Polsce w ramach dyskursu publicznego dotyczącego modernizacji sił zbrojnych obejmował szeroki zakres zagadnień, takich jak wymóg zwiększania nakładów finansowych na cele obronne, konieczność wzmocnienia potencjału sił zbrojnych poprzez zakupy uzbrojenia w bardzo szerokim zakresie (wszystkie rodzaje sił zbrojnych), potrzeba szybkich działań oraz konieczność rozbudowy i wykorzystania w jak największym zakresie zdolności polskiego przemysłu zbrojeniowego. Kwestie sporne wynikały głównie z repolitycyzacji elementów dyskursu i dotyczyły kwestii pobocznych (np. politycznego wykorzystania modernizacji sił zbrojnych w kampanii wyborczej, zaniedbań pewnych obszarów i rodzajów sił zbrojnych, kierowania się przez decydentów politycznych przy niektórych zakupach sprzętu względami politycznymi, a nie realnymi potrzebami wojska). Wydaje się natomiast, że podstawy konsensusu politycznego dotyczącego modernizacji sił zbrojnych są dość solidne i nie powinny one ulec osłabieniu, przynajmniej do czasu, aż poziom zagrożenie militarne dla Polski ze strony Rosji nie ulegnie znaczącemu zmniejszeniu. Ryzyko eskalacji sporu politycznego wokół modernizacji i rozbudowy sił zbrojnych w perspektywie krótkoterminowej jest więc niskie.

Analiza debaty publicznej wokół kwestii modernizacji Sił Zbrojnych RP po 2022 roku oraz skali wydatków wojskowych zdaje się potwierdzać postawioną we wstępie hipotezę, że aktorzy sekurytyzujący prowadzą dyskurs bezpieczeństwa w kierunku hipersekurytyzacji i selektywnej repolitycyzacji. Po pierwsze w dyskursie publicznym w zasadzie nieobecne są głosy kwestionujące skalę zagrożenia militarne dla Polski ze strony Federacji Rosyjskiej czy też wzywające do ograniczenia skali wydatków na cele obronne. Wszystkie partie parlamentarne konsekwentnie wskazują na ogromną skalę zagrożenia, prowadząc do jego hipersekurytyzacji, czyli sekurytyzacji do poziomów znacznie przekraczających poprzednie poziomy pod względem intensywności sekurytyzacji. Podobnie wzrosła liczba podmiotów dokonujących sekurytyzacji, gdyż w debatę na temat konieczności modernizacji Wojska Polskiego zaangażowały się partie i politycy, którzy wcześniej, tj. przed 2022 rokiem, nie podejmowali tego tematu w swoich programach politycznych i wystąpieniach publicznych. Po drugie, zauważalna jest też repolitycyzacja, mająca w omawianym tu przypadku formę wybiórczą. Aktorzy sekurytyzujący nie dokonują repolitycyzacji całości problemu bezpieczeństwa, czyli zagrożenia militarne ze strony Rosji. Ten jest, jak wspomniano powyżej, wręcz hipersekurytyzowany. Wybierają natomiast określone kwestie powiązane z koniecznymi do podjęcia środkami nadzwyczajnymi, czyli modernizacją Sił Zbrojnych RP, i czynią te kwestie elementem standardowego dyskursu politycznego (przez co przestają być one elementem dyskursu bezpieczeństwa).

Podejmowane w ramach hipersekurytyzacji działania nadzwyczajne nie ograniczają się jedynie do fazy identyfikacji zagrożenia, lecz przechodzą też do fazy mobilizacji zasobów w celu przeciwdziałania temu zagrożeniu, na co wskazuje znaczący wzrost wydatków wojskowych oraz gwałtowna modernizacja techniczna Sił Zbrojnych RP. Mobilizacja zasobów skutkuje podpisywaniem licznych kontraktów na zakupy nowego uzbrojenia. W zdecydowanej większości są

to umowy na zakup sprzętu potrzebnego i realnie wzmacniającego potencjał wojskowy polskich Sił Zbrojnych, jednak fakt, że odbywa się to w warunkach hipersekurytyzacji ma swoje konsekwencje. Po pierwsze znaczna część zakupów odbywa się bez przetargów lub w ramach uproszczonych procedur, od dostawców, którzy mogą dostarczyć sprzęt jak najszybciej, a także bez umów offsetowych. Po drugie w niektórych przypadkach pojawia się znaczący rozdźwięk pomiędzy umowami ramowymi zawartymi z producentem a późniejszymi umowami wykonawczymi. W efekcie aktor sekurytyzujący zapowiada zakupy, które później, z różnych powodów, okazują się trudne lub niemożliwe do zrealizowania (np. zakup 486 zespołów wyrzutni HIMARS, czy też zakup zadeklarowanej w umowach ramowych liczby czołgów K2 i wyrzutni K239 z Korei Południowej). Po trzecie hipersekurytyzacja całkowicie zniechęca aktorów sekurytyzujących do podejmowania w debacie publicznej kwestii finansowych i skutkuje przemilczaniem związku wydatków zbrojeniowych ze stanem finansów publicznych państwa. W efekcie prawie całkowicie przemilczane są ważne kwestie finansowe, w tym długoterminowe, takie jak koszty amunicji, eksploatacji, serwisowania i stworzenia infrastruktury do obsługi zakupionego sprzętu.

Repolitycyzacja wybranych kwestii skutkuje natomiast skupieniem sporu politycznego na kilku wybranych kwestiach szczegółowych, które poszczególni aktorzy sekurytyzujący uznają za wygodne narzędzia polityczne do wykazania swojej własnej troski o bezpieczeństwo państwa lub do wykazania niekompetencji bądź złej woli swoich politycznych oponentów. Jedną z takich kwestii są zakupy uzbrojenia w polskim przemyśle zbrojeniowym, czyli wskazywanie na konieczność jak największych zamówień w polskim przemyśle, tak aby rosnące wydatki na obronność przełożyły się na rozwój gospodarczy kraju w ogóle i polskiego przemysłu obronnego w szczególności. Inną repolitycyzowaną kwestią jest dyskusja o detalach poszczególnych programów, zwłaszcza krytyka dokonań i zaniedbań poprzedników i wskazywanie na własne sukcesy i osiągnięcia. Kolejną jest dyskusja o wyborze konkretnego dostawcy i konkretnego rodzaju sprzętu, również często powiązana z wzajemnymi oskarżeniami o błędy i uchybienia, które mogła popełnić druga strona w czasie swoich rządów. Kwestie finansowe w kontekście repolitycyzacji sprowadzają się natomiast do tego, że aktorzy sekurytyzujący stają do swego rodzaju „wyścigu” w zwiększaniu poziomu wydatków na cele obronne. Aktualnie sprawujący władzę nie tylko stale podnoszą poziom wydatków, ale też wskazują, że ich polityczni przeciwnicy wydawali mniej, kiedy sami byli u władzy.

BIBLIOGRAFIA

Piśmiennictwo

Andzans M., *Small Powers, Geopolitical Crisis and Hypersecuritisation: Latvia and the Effects of Russia's Second War in Ukraine*, "Central European Journal of International and Security Studies" 2023, t. 17, n. 2.

Blakey J., *What repoliticisation means and requires: Creating the climate for disagreement*, "Political Geography" 2024, t. 115.

Budżet obrony narodowej wykonany w 99,91%, „Polska Zbrojna” 08 stycznia 2025, <https://polska-zbrojna.pl>.

Buzan B., *The United States and the Great Powers: World Politics in the Twenty-First Century*, Cambridge 2004.

Buzan B, Wæver O. i de Wilde J., *Security: a new framework for analysis*, Boulder, 1998.

Dmitruk T., *Wydatki obronne Polski w 2023 roku*, „Dziennik Zbrojny”, 20 kwietnia 2024, <https://dziennikzbrojny.pl>.

Floyd R., *Security and the Environment: Securitisation Theory and US Environmental Security Policy*, Cambridge 2010.

Forum Obywatelskiego Rozwoju, 16 października 2024, <https://for.org.pl>, Komunikat 23/2024: Budżet na 2025 rok – deficyt (nie)odpowiedzialności.

Gorąco w Polsat News. „Zacznijcie dbać o interesy Polski (...) a nie cieszcie się, że Wam ktoś uścisnął rękę”, „Najwyższy Czas”, 27 lutego 2023, <https://nczas.com>.

Hansen L. i Nissenbaum H., *Digital Disaster, Cyber Security, and the Copenhagen School*, „International Studies Quarterly” 2009, t. 53.

ifo Institute, 04 stycznia 2024, <https://www.ifo.de>, „EconPol Europe: Only Estonia and Lithuania Achieve NATO's 2 Percent Target with Sound Public Finances”.

Konfederacja, 27 lutego 2023, <https://konfederacja.pl>, „Po stronie Polski – Obronność”.

Konferencja Ambasadorów RP, 02 kwietnia 2023, <https://ambasadorowiedotorg.wordpress.com/>, „Czy Polska jest bezpieczna? Modernizacja Polskich Sił Zbrojnych”.

Krajewski: Utrzymamy wszystkie rozpoczęte kontrakty zbrojeniowe, WNP.PL, 22 października 2023, <https://www.wnp.pl>.

Landwehr C., *Depoliticization, Repoliticization, and Deliberative Systems*, [w:] *Anti-Politics, Depoliticization, and Governance*, red. P. Fawcett, M. Flinders, C. Hay, M. Wood, Oxford 2017.

Lewica.org, <https://lewica.org.pl>, *Polityka obronna RP-perspektywa modernizacji Sił Zbrojnych i przemysłu zbrojeniowego w Polsce*.

Mariusz Błaszczak: *Nie tylko podpisuję umowy, broń trafia już do polskich garnizonów*, Polska Agencja Prasowa, 19 stycznia 2023, <https://www.pap.pl>.

Mcmanus I., *The Repoliticization of the Welfare State*, University of Michigan Press 2022.

Meet Europe's coming military superpower: Poland, Politico, 21 listopada 2022, <https://www.politico.eu>.

Military Balance 2024, International Institute for Strategic Studies, Londyn 2024.

Ministerstwo Obrony Narodowej, <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa>, „Modernizacja techniczna SZRP. Black Hawk”.

Ministerstwo Sprawiedliwości, 30 października 2024, <https://www.gov.pl>, „Pierwszy merytoryczny raport z prac Komisji ds. badania wpływów rosyjskich i białoruskich”.

Palowski J., *Dlaczego nie ma offsetu w kontraktach z Koreą? MON odpowiada*, Defence24, 06 lutego 2023, <https://defence24.pl>.

PiS tylko zapowiada wielką armię, uzbrojenia nadal nie ma, WNP.PL, 5 września 2022, <https://www.wnp.pl/przemysl-obronny>.

Polska będzie kupować uzbrojenie od nowych dostawców?, RMF24, 02 stycznia 2024, <https://www.rmf24.pl>.

Poncyllusz: Jak uratować Kraba – usiąść do negocjacji z Koreańczykami, zdefiniować potrzeby, rozwinąć polski przemysł, Defence24, 25 lutego 2023, <https://defence24.pl>.

Poseł Paweł Bejda pyta MON o kwestię produkcji mózdzierzy Rak, ZBiAM, 29 kwietnia 2023, <https://zbiam.pl> (dostęp: 28.02.2025).

Powinniśmy ponieść wysokie koszty unowocześnienia armii? Odpowiedź Polaków jest jednoznaczna, „Super Express”, 11 lipca 2023, <https://polityka.se.pl>.

Siemoniak: priorytetem w zakupach dla wojska powinna być obrona przeciwrakietowa i przeciwlotnicza, Defence24, 12 kwietnia 2022, <https://defence24.pl>.

Śmigłowce AW101 dla Marynarki Wojennej przylecą z opóźnieniem, „Rzeczpospolita”, 23 maja 2022, <https://radar.rp.pl>.

Sondaż: Polacy nie chcą likwidacji CBA i IPN. Popierają wydatki na armię i budowę CPK, „RMF24”, 6 listopada 2023, <https://www.rmf24.pl>.

Tusk o kontraktach zbrojeniowych: przegląd z intencją kontynuacji, Defense24, 27 grudnia 2023, <https://defence24.pl>.

Uzbrojenie bez zmian. Minister Kosiniak kontynuuje zakupy ministra Błaszczaka, Forsal.pl, 21 grudnia 2023, <https://forsal.pl>.

Wæver O., *Politics, security, theory*, „Security Dialogue” 2011, t. nr 42(4-5).

Wiceszef MON: Stan polskiego przemysłu obronnego po 8 latach rządów PiS jest skandalem, RMF24, 17 marca 2024, <https://www.rmf24.pl>.

Wojewoda – Buraczyńska K., *Źródła finansowania Sił Zbrojnych RP – wybrane zagadnienia*, „Wiedza Obronna” 2024, t. 289, nr 4.

Wroński P., *PO chce po wygranych wyborach przejrzeć wojskowe kontrakty Błaszczaka*, „Gazeta Wyborcza”, 5 sierpnia 2022, <https://wyborcza.pl>.

W zakupach dla armii dominuje gigantomania, „Kultura Liberalna” nr 718 (42/2022), <https://kulturaliberalna.pl>.

Źródła

Biblioteka Jagiellońska, <https://jbc.bj.uj.edu.pl>, Kancelaria Sejmu, Biuro Komisji Sejmowych, *Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Obrony Narodowej (nr 5) z dnia 8 lutego 2024 r.*

Centrum Badania Opinii Społecznej, <https://www.cbos.pl>, „O bezpieczeństwie państwa i kwestiach związanych z obronnością. Komunikat z badań 79/2022”.

Centrum Badania Opinii Społecznej, <https://www.cbos.pl>, „Jeszcze raz o kwestiach związanych z obronnością. Komunikat z badań”, 103/2022.

Eurostat, <https://ec.europa.eu>, EDP Notification Tables 2024.

Fundusz Wsparcia Sił Zbrojnych, <https://www.bgk.pl>, Plany finansowe na lata 2024 i 2025.

Fundusz Wsparcia Sił Zbrojnych, <https://www.bgk.pl>, Sprawozdania z realizacji planu finansowego Funduszu Wsparcia Sił Zbrojnych w roku 2023 I 2024.

Instytut Bronisława Komorowskiego, 21 września 2022, <http://bronislawkomorowski.org>, Konferencja – Bezpieczeństwo wschodniej flanki NATO – rola Polski [VIDEO].

Internetowy System Aktów Prawnych, <https://isap.sejm.gov.pl>, Ustawa budżetowa na rok 2023 z dnia 15.12.2022.

Internetowy System Aktów Prawnych, <https://isap.sejm.gov.pl>, Ustawa z dnia 07.07.2023 zmieniająca Ustawę budżetową na rok 2023 z dnia 15.12.2022.

Ministerstwo Obrony Narodowej, <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa>, Załączniki do decyzji budżetowych MON za lata 2023, 2024 i 2025.

NATO Press Release, 07.072024, <https://www.nato.int>, Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2023).

SIPRI, <https://milex.sipri.org/sipri>, Military Expenditure Database.

Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2020.

Copyright (c) 2026 Jarosław Jarząbek.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License